№ 40 Ausgabe B.

ГОМАН

№ 40 (235). Год III. Вільня, 17 мая 1918 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.)

ТЭЛЕГРАМЫ.

16 мая.

Заходні тэатр:

На поўначы ад Кэмэля мы выкінулі французаў з вузкага адрэзку нашай пярэдняй лініі, куды яны ўварваліся ўчора раніцай. Наабапал каналу Лябассэ, а такжэ між Соммай і Авр—вострыя артылерыйскі агонь ворагаў проці нашых артылерыйскіх і пяхотных пазыцій. На заходнім беразі Авр ворагі прабавалі наступаць з лесу Сэнка, але былі адбіты с цяжкімі стратамі.

На ўсім фронці жывейшая чыннасць лятуноў і чысьленые стычкі на паветры. Мы зьбілі 33 варожые самалёты, у тым ліку 14 зьбіла лятучая эскадра памёршага ротмістра Ріхтгофэна.

ЛОНДОН (Рэўтэр). Чэмбэрлен у аднэй сваей прамове ў Лондоне сказаў:

„Англіцкі ўрад не раўнадушны да пытаньня аб міры, але німа ніякай карысьці гаварыць аб міры перад канцом station становучай баталіі.“

БЭРЛІН. У поясе блокады навакол Англіі ізноў затоплено падводнымі лодкамі 11,500 тонн.

ЦЮРЫХ. С Канады наказываюць, што тамака аб'яўлено асаднае палажэньне. У Квэбэку адбываюцца сапраўдные бітвы між народам і войскам.

ВАШЫНГТОН. Міністэр фінансаў Макаду пазволіў пазычыць Англіі 200 мільёнаў доляраў і Францыі ды Італіі — пе 100 мільёнаў доляраў. Гэтак саюзьнікі пазычылі ў Амэрыцэ 5,764 мільёны доляраў.

БЭРН. Амэрыканскіе газэты апавешчаюць поўурадова, што японскі ўрад прэдлажыў кітайскаму мобілізаваць 400.000 „дзеля супакоеньня Кітаю». Каліж Кітай на гэга не прыстане, дык Японія будзе прымушэна паслаць своё войска у правінціі Шантунг і Фукі бараніць свае інтэрэсы. Апрыч таго Японія падала Кітаю ультыматум, дамагаючыся японскага кантролю над кітайскімі фінансамі, чыгункамі, вэрфямі і прызнаньня Монголіі ў межах японскага ўплыву.

ВАШЫНГТОН. Ад 15 мая ня будуць больш даваць пазваленьня на вываз тавараў, калі ў кожным асобным прыпадку прэдстаўнікі Англіі, Францыі, Італіі і Бэльгіі не прызнаюць яго патрэбным.

КОНСТАНТЫНОПОЛЬ. Паўнамочные делегаты ураду паўночнага Каўказу звярнуліся да ўсіх урадаў з нотай, у каторай апавешчаецца, што ў верасьні 1917 прэдстаўніцтва ўсіх нацыянальнасьцей краю апавесьціло незалежнасьць паўночнага Каўказу і аддало спаўніцельную ўласьць цяперашняму ўраду. Гасударства на поўначы будзе мець географічные граніцы Дагестану, Терскай обласьці, Ставрополя, Кубанскай і Чорнаморскай обласьці, на заходзі— Чорнае морэ, на ўсходзі—Каспійскае. Палудзенные граніцы будуць устаноўлены на аснове угоды з Закаўкаскай рэспублікай.

ГЭЛЬСІНГФОРС. «Hufvudstadtsbladet» друкуе адозву прэдстаўнікаў буржуазных груп, каторая лічыць монархічны лад за ядыную форму упраўленьня, якая можэ забаспечыць ад унутрэных і замяжовых ворагаў. Апрыч таго яна радзіць далучыцца да цэнтральных дзержаў і дапоўніць сэйм прэдстаўнікамі землеўласьнікаў, прамышленасьці, таргоўлі і культурных слаёў. Дзеля выясьненьня пагляду на монархічные планы на 19 мая сазываецца агульна-соцыялістычны конгрэс у Гэльсінгфорсе.

Цяперашні склад сойму гэткі: 51 старафін, 25 младафінаў, 26 землеўласьнікаў, 21 швэд, ды каля 20 соцыял-дэмакратаў.

КІЕЎ (В.Т.Б.). 15.V. Гэнэлал Рагоза назначэн за украінскага міністра.

КОУНА. Коррэсп. Б. наказывае, што глаўнакамандуючый на Усходзі прынц Леопольд Баварскі быў 14 і 15 мая у Дзьвінску. Ен быў на ваенным парадзе, агледаў места, прыняў на аўдыэнціі духавенства ўсіх вер і прэдстаўнікаў местовай і земскай адміністрацыі. У цытадэлі пры ім быў прачытан рэфэрат аб мінуўшчыне места і крэпасьці Дзьвінска. Пасьля палудня ў маторнай лодцы глаўнакамандуючый паехаў уверх па Заходняй Дзьвіне.

КІЕУ. Дырэктар зямельнага банку, Рэйхэр, назначэн дырэктарам дэпартамэнту нямецкіх колоністаў на Украіне.

МАСКВА (П.Т.А.). 15.V. 3 мая савет народных камісараў пастанавіў скасаваць права спадчыны. Пасьля сьмерці меньне памёршага пераходзіць у казну.

ПАРЫЖ. У часі гутарак у парлямэнці аб еміннных справах міністэр емінных спраў сказаў, што запасаў Францыі нельга павялічыць падвозам. Парлямэнт прыняў рэзалюцію, трэбуючы пляновай рэквізыціі жывёлы, апрача рабочай.

ЛОНДОН (Рэўтэр). «Westminster Gazette» бачыць у спатканьні аўстрыяцкега і нямецкага імпэратараў спробу утварыць ядыную цэнтральную Эўропу. Газэта клічэ англіцкі ўрад учыніць крокі проці правядзеньня гэтага праекту, грознага для свабоды Эўропы.

ВЕНА. 16 членаў аўстрыяцкай верхней палаты утварылі новую партыю права. Да яе належаць і 2 украінцы.

БЭРЛІН. Урадовая „Газэта Загадаў“ надрукавала закон проці павялічыванья цэн. Вінавайцаў карацімуць штрафам грашмі да 200.000 марак і вастрогам, а пры паўтарэньні праступку—арэштанцкімі ротамі і штрафам грашмі да 500.000 марак.

БАЗЭЛЬ. Украінскае Корр. Бюро наказывае офіцыяльна с Кіева, што генэрал Корнілов ў пад Кацярынаславам 14 красавіка забіт на сьмерць куском гранаты.

ВЕНА. 14 мая ворагі ў досьвітках зрабілі спробу прарвацца на торпэднай лодцы ў порт Поля. Наша старожа перашкодзіла ворагам і затапіла торпэдную лодку, с каторай людзей мы ўзялі ў палон.

У бітве на паветры пагіблі 1 варожы і 1 наш самалёт.

С прычыны сьвята сьв. Тройцы (Сёмухі) чародны № «Гомана» выйдзе у авторак, 21 мая, у вечары.

Незалежная Беларусь.

Царкоўные справы.

5 мая, у першы дзень Вялікодных сьвят паводлуг старога стылю, старшыня Народнага Сэкрэтарыяту (ён-жэ намесьнік старшыні Рады), Язэп Варонка, даведаўся архіепіскапа менскага і тураўскага Юрыя і меў з ім гадзінную гутарку аб справах, зьвязаных с цяперашнім палажэньнем праваслаўнай царквы ў Беларусі і з безупыннымі просьбамі пакінутых ад 1915 году праваслаўным духавенствам жыхараў Віленшчыны і Гарадзеншчыны, каторые просяць аб здаволеньні іх духоўных патрэб.

Побач з гэтым было закрануто пытаньне надта вялікай вагі: аб рэорганізацыі упраўленьня Царквой у Беларусі, як у незалежнай дзержаве.

Архіепіскоп Юрый выказаў жаданьне, каб пры ўчасьці старшыні Народнага Сэкрэтарыяту была організована камісія, каторая занялася-бы разглядам пытаньня аб павароці духавенства у межы старой окупацыі, а такжэ аб звароці на старое месцэ вывезеных царкоўных рэчаў, — як сьвятых рэчаў, так і царкоўных архіваў, званоў і інш.

Дэлегат з Вітэбска.

Да Народнага Сэкрэтарыяту прыежджаў дэлегат апынуўшыхся ў Вітэбску беларусаў-уцекачоў з Беластоку, І. Жылкевіч, каб даведацца, ці вельмі зруйнаваны вёскі ў Беласточчыне і на якіх варунках уцекачы маглі-бы вярнуцца ў родны край. І. Жылкевіч прымімаў учасьце ў работах камісіі дзеля спраў уцекачоў пры Народным Сэкрэтарыяце.

Рада Старэйшых.

У Радзе Беларускай Народнай Рэспублікі утварылася рада старэйшых (senjoren-konwent), зложэны з гэткіх асоб: ад прэзыдзіума Рады Б. Н. Р. — І. Сэрэда, Я. Варонка, А. Аўсянік, М. Косьцевіч; ад фракціі беларускіх соцыялістаў—А. Смоліч, Я. Лёсік; ад фракціі цэнтру—Р. Скірмунт. А. Уласаў, кс. В. Годлеўскі і П. Алекюк; ад фракціі белар. соц.-рэв.—Ф. Грыб і А. Пашковіч.

7 мая рада старэйшых мела сваё першае організацыйнае заседаньне. За прэзыдзіум яе выбран прэзыдзіум Рады Б. Н. Р.

Кольлегіі пры Народным Сэкрэтарыяце.

Народны Сэкрэтарыят пастанавіў пры народных сэкрэтарствах унутрэнных спраў, фінансаў і народнай гаспадаркі організаваць кольлегіі з дазнаных асоб і спэцыялістаў дзеля вырабаткі законаў, праекту організацыі упраўленьня і пляну рэформ адміністрацыйных, фінансовых і сельска-гаспадарскіх.

Беларуска-украінскіе адносіны.

Весткі аб апошніх здарэньнях на Украіне дайшлі да Менска толькі 4 мая.

Украінская калёнія ў Менску аказалася зусім непрыгатаванай да іх. 5 мая ў гасподзі Украінскай Рады ў Менску адбылося заседаньне членаў ураду Рады, на каторае быў спэцыяльна запрошэн і старшыня Народнага Сэкрэтарыяту Б. Н. Р. Заседаньне гэтае, не прымімаючы ніякіх рэзолюцій, прыгатавало грунт дзеля далейшых офіцыяльных нарад.

Вільня, 17 мая 1918.

У тым нумэры «Гомана» мы пісалі, што у глаўнай камісіі нямецкага Рэйхстагу дэпутат Рэхэнбэрг запытаўся, чаму дагэтуль німа гутаркі аб Беларусі? І гэтае пытаньне найлепш паказвае, што беларуская справа ўжо гэтак насьпела, што яна так ці сяк павінна быць развязана ў найбліжэйшым часе.

Запраўды, пасьля развязкі пытаньня аб Ліфляндзіі і Эстляндзіі прыйшоў чарод на Беларусь. Калі менскіе беларусы ў марцы месяцы зьвярнуліся першы раз да Нямеччыны с просьбай аб помач у тварэньні Беларускай дзяржавы, яны атрымалі адказ, што Беларусь становіць часць Расейскай дзержавы, і з гэтай прычыны немцы, ў мысль берасьцейскай умовы, ня могуць мешацца да беларускіх спраў, як да «ўнутрэных спраў Вялікарасеі». Але пасьля гэтага на Беларусі стаўся факт, каторы зусім зьмяніў палажэньне нашае Бацькаўшчыны с пагляду гасударственнага права: Рада Беларускай Народнай Рэспублікі аб'явіла Беларусь *незалежнай дзержавай*, і на моцы гэтай пастановы ўсе старые зьвязі з Расеей прызнаюцца разарванымі. Адгэтуль тольві сама Беларусь у асобе сваей законнай уласьці можэ пастанаўляць аб сваей долі, можэ зьвертацца да другіх дзержаў, можэ рабіць з імі умовы і саюзы, — і Расеі ўжо да гэтага німа ніякага дзела, бо Беларусь апынулася за межамі Расейскага гасударства.

Беларускі ўрад учыніў патрэбные крокі дзеля апавешчэньня ўсіх народаў аб незалежнасьці Беларусі. Ён пачаў перэгаворы з Украінай, выслаў сваіх паўнамочнікаў у Кіеў дзеля учасьця ў украінска-расейскіх перэгаворах, а ў апошніх днох учыніў новы важны крок, каб завязаць зносіны з Нямеччынай. Як мы даведываемся, апошняя ўжо ў найбліжэйшым часе мае выясьніць сваё становішчэ ў беларускай справе.

Мір у Бярэсьці, правёўшы дэмаркацыйную лінію між Расеей і Заходам, не спыніў тварэньня незалежных гасударств на землях, некалі завоеваных маскалямі. Гэтак сама ён ня мог задзержаць работы беларусаў, даўно дабіваўшыхся незалежнасьці: большэвіцкі ўрад, прызнаўшы прынцып самаазначэньня нацыянальнасьцей, павінен лічыцца с фактам аддзяленьня Беларусі ад Расеі і не мае ніякага грунту дзеля якіх-колечы пратэстаў. Дый Беларусь — не апошняя с-паміж паняволеных маскалямі зямель, якіе аб'яўляюць сябе незалежнымі: 12 мая аб'явіў сваю незалежнасць Закаўкаскій край, аб чым паслы яго ў Константынополі паведамілі тэлеграфна урады цэнтральных і нэутральных дзержаў.

Акт 25 марца, каторым аб'яўлена незалежнасць Беларусі, — гэта зваротны момэнт у жыцьці нашае Бацькаўшчыны. Мы перэсталі быць «обласьцю» Расеі. Мы — вольны і незалежны ні ад каго край. І на гэтым грунці мы ўжо маем права будаваць сваю будучыну сваім адумам—і мы яе збудуем!

Барацьба не спыняецца.

Многа прашкод павінен перэмагчы народ Беларускі, будуючы сабе новае жыцьцё. Адны спаміж іх —гэта ліхая спадчына доўгага паднявольнага жыцьця і захованы ў нас самых: нашэ зняверые, бязчыннасць, нерухавасць, а побач з імі —ўнутрэные сваркі, партыйные калатні, асабістые амбіцыі і т. п. Другіе сустрэчаем мы навакол сябе, а між імі на першым месцы стаіць варожая да нашай справы работа чужынцаў, запаланіўшых ніекалі наш вольны край і глыбока ўеўшыхся ў народнае жыцьцё.

Ясна, аб кім тут ідзе гутарка: аб маскалёх і палякох. Праўда, на гэты бок старога ваеннага фронту маскалёў у момэнт прыходу немцаў блізка зусім не асталося, і тут беларусам ад першых дзён окупацыі давялося бароцца з адным ворагам: польскімі жаданьнямі прылучыць наш край да Польшчы. Затоеж за фронтам узнялася удвая вастрэйшая барацьба як з масамі панаехаўшых у Беларусь польскіх высяленцаў з заходняй Беларусі і с Польшчы, так і з маскоўскай навалай у постаці расейскай арміі і цэлай хмары расейскіх дзеячаў саюза земств і мест ды розных іншых нацыональных організацій, працаваўшых пры арміі.

Барацьба ў усходняй Беларусі цяжкая затым, што яе трэба вясьці на два фронты. Маскоўшчына, выступаўшая тамака ад часу рэвалюцыі з наклейкай соцыялізму і большэвізму, ўелася у глыб беларускай вёскі, запаланіла воласць, земства, агарнула часць народных вучыцелёў, выступаючы проці ўсяго беларускага, як „буржуазнага“, „контррэвалюцыйнага“ і т. п. Але дні панаваньня маскоўшчыны палічэны: большэвізм ашукаў нашых беларусаў, і пасьля ўцёку большэвікоў народ пачаў цьверазець, а спадзеванае банкруцтва большэвізму ў Расеі паложыць канец цягаценьню беларусаў да маскоўскай анархістычнай „свабоды“. Шырокая беларуская культурая работа, організацыя правінцыі на беларускіх нацыональных асновах — вось найлепшае аружжэ проці маскоўскіх наплываў. Добрым ладам і спакоем беларускі ўрад з лепшай удачай заваюе пашану і слухмянасць свайго народу, чым большэвікі сваімі неспаўнімымі абецанкамі, шчодра сыпанымі беларускім селянам.

Іншая справа—барацьба с польшчынай. Яна дзержыцца тамака ня толькі на месцовых польскіх панох, ня толькі на польскіх высяленцах з захаду, але і на польскай аружнай сіле — на арміі генэрала Довбор-Мусьніцкага. Проці сілы беларусы маглібы карысна бароцца так сама сілай, — ды на жаль зачаткі беларускай нацыональнай арміі распушчэны, і пры сучасных палітычных варунках — ня гледзячы на вялікае число ахвотнікаў — збіраць свайго войска мы ня можэм. І палякі, карыстаючыся беззашчытнасьцю беларусаў, ня толькі экономічна руйнуюць Беларусь, але і ўмацовываюць польшчыну, заводзячы польскае цывільнае упраўленьне, каторае навязывае беларусам гвалтам польскіе школы, польскую мову, польскае панаваньне. Не дарма як менскіе, так і віленскіе беларусы востра выступалі проці бытнасьці польскіх войск на Беларускай зямлі: толькі цэнтральные дзержавы маглібы загадаць палякам выйсьці з Беларусі.

З гэтага боку фронту — ў межах старой окупацыі — беларусы ў барацьбе с панаваньнем польшчыны маюць тыеж задачы, як закордонные беларусы ў барацьбе з маскоўшчынай. Палякі на Беларусі, як паказала блізка трохгадовая практыка, вядуць палітыку абсолютна непрымірымую: яны карыстаюцца людзкім нешчасьцем, голадам, урэшці — верай беларусаў каталікоў, каб толькі абертаць нашых братоў у палякоў, ды гэтак прыгатаўляць грунт для аддачы нашага краю пад панаваньне Польшчы. Яны выступаюць на барацьбу с кожнай праявай самабытнасьці нашага краю, с кожным рухам да незалежнасьці. Слова „незалежнасць“ Беларусі ў іх слоўніку як на гэты, так і той бок фронту німашака: яны замянілі яго «самадзельнасьцю», разумеючы гэну «самадзельнасць» як самаупраўленьне „Беларускай правінціі“ ў межах Польскага каралеўства...

Дарэмны паадзінокіе галасы больш цьвярозых польскіх палітыкаў у Варшаве, прызываючых польскае грамадзянства пакінуць свае захватные пляны. І дарма жаляцца палякі, што іх несправядліва вінаваціць, бытцым яны — ворагі незалежнасьці суседніх народаў. Да хору чысьленых польскіх галасоў, якіе дамагаліся і дамагаюцца паняволеньня Беларусі, Літвы, Украіны і аб якіх не раз пісалося на страніцах «Гомана», далучыўся цяпер новы голас, каторы сваім цынізмам выбіваецца панад усе ранейшые падобные выступленьні палякоў. Гэта — голас польскага дэпутата ў нямецкім парлямэнці, Тромшчынскага, каторы заявіў, бытцым **між украінцамі ёсць 80% неграматных наагул і 99% неграматных на украінску, — дык такому народу нельга даць «самадзельнасьці»!**

Гэта — словы каторые **ніколі не забываюцца.** І іх не павінны забываць ані беларусы (з абодвых бакоў фронту!), ані літвіны, ані украінцы. Усе гэтые народы павінны заўсёды памятаць, што **палякі — гэта заклятые, непрымірымые ворагі іх незалежнасьці** і, будуючы свой незалежны быт, нельга спадзевацца на супрацоўніцтва тых, хто сьвядома і нязменна ўжо пры закладзінах нашай гасударственай будоўлі стараецца падгатаваць руіну яе. І калі с часам, дайшоўшы спаўненьня нашых нацыональных ідэалаў, мы пачуем салодкіе словы палякоў аб „брацтве народаў“, — дык тады павінны мы адказаць ім старым лацінскім вершам: **«Timeo Danaos et dona ferentes!»** *)

І. Мелешка.

Польскіе газэты «Kurjer Lwowski» з 28 марца 1918 г. і кіеўскі «Przegląd Polski» з 19 красавіка 1918 г. друкуюць весткі, бытцым п. Александар Зенкевіч „быў нейкі час членам рэдакцыі беларускай „Нашай Нівы“, выдаванай у Вільні, ды адтуль яго скора выдалілі за нейкіе благіе справы“.

На моцы заявы пражываючых у Вільні кіраўнікоў і выдаўцоў „Нашай Нівы“, прынімаўшых у ёй чыннае учасьце ад дня заклад зін газэты ажно да яе закрыцьця, апавешчаем, што *п. Александар Зенкевіч ані членам рэдакцыі «Нашае Нівы», ані яе супрацаунікам, ані служачым ніколі ня быу*, — значыць, ніякім спосабам ня мог адтуль быць выдаленым.

*) Я баюся Данаўцаў нават тады, калі яны нясуць свае дары.

Аб беларускім слоўніку.

Улажэньне беларускага слоўніка—гэта справа вельмі важная і патрэбная. Асабліва слоўнік стаў патрэбен цяпер, калі ўжо ёсць беларуская інтэлігенція і калі пачынаецца беларуская навука. Матэр'ялу для ўлажэньня беларускага слоўніка ў нас ёсць даволі; трэба толькі з яго скарыстаць. У №№ 13 і 14 „Вольнае Беларусі“ надрукавано пакуль што трохі з беларускага слоўніка, каторае аднак заслужывае, каб на яго зьвярнуць увагу. Прызнаючы цану надрукаванага, я хачу толькі некаторае, што мне здаецца абмылковым, паправіць і дадаць трошачкі новага ад сябе. Аб тым, у чым я сумляваюся, я ня буду гукаць. *Аддзел географія*: „лука“ не „рѣчной заливъ“, але рэчны „полуостровъ“. Ня Гродня, але Горадня, не Вільля, але Вельля (ад велія—вялікая), як пішэцца гэта рэка ў старых дакумэнтах і як, жывучые ля гэтае ракі яе і цяпер завуць. Сюды трэба дадаць гэткіе словы як Вялейка (места і рэка), Менск, Слуцак, Полацак, каторые часамі ўжываюць абмылкова, кажучы Вілейка, Мінск і т. д. „Атока“ па мойму „островъ“ а „полуостровъ“ паўатока. Цікаўна, што колцэ на грашах (круглая лінія) завецца аток; напр. „у атоку напісано“. „Атока“ будзе ад апекаць, а аток — ад аточываць. Аток значыць „окружность“. *Аддзел анатомія*: Не „рамёны“, а абойчык—„ключица“; гэтак чуваць па ўсей Віленшчыне і Меншчыне. Сківаца не „високъ“, але „чэлюсть“, каторая яшчэ завецца „шчеляпа“ (ад целяпаць). Санкі—ніжняя «чэлюсть». Сярэдзіна—крестецъ. Дзетніца — матка. *Будоўля.* Варыўня не кухня, а камора, ў каторай стаіць варыва; гэткая камора начэй завецца „істопка“. Апошняе чысьцей па беларуску. Печ, у каторай варуць есьці завецца „варыстая печ“, а хата (пакой), у каторай ёсць варыстая печ, завецца „варыстая хата“. Значыцца кухня па беларуску будзе варыстая хата. Гара — чердакъ. Сьвінарнік—хлеў для сьвіней. Аўчарнік—хлеў для авец.

Я. С.

У Вільні і ваколіцах.

Беларусы, каторые маюць зямлю каля бышага фронту і хочуць туды вярнуцца дзеля гаспадаркі, нехай падаюць у Беларускі Камітэт (Віленская 33, 1) свае віленскіе адрэсы і акуратные ведамасьці, ў якім мейсцы знаходзіцца іх зямля.

Максім і Магдалена.

Гэй, пайду-ка я па вуліцы
У тое поле за аколіцу.
Ля аколіцы і плот, і гарод,
Завіваецца хмялінушка.
Ды чамуж цябе, зялёную,
Градам-дожджыкам ня выбіла?
Ты, хмялінушка вясёлая,
Раскудравая хмялінушка,
Загубіла буйну голаву,
Буйну голаву Максімаву.

Максім у карчомцэ гуляе,
Ен гуляе — крыж прапівае,
Да таварышоў сваіх выгукае:
„Піва-мёд у карцы налівай,
Каб лілося аж за край, аж за край,
Песьню гучную ешчэ завадзі
Ды цымбаламі падыгрывай!“

Гэй, як скрыпнуць, як утнуць гапака —
Толькі сьцены захадзілі у шынка.
Струны звонка вымаўляюць с пад рукі.
Емкім дробам выбіваюць хадакі,
Іх сталёвые падкоўкі зьвіняць —
Ля парога людзі добрые стаяць,
Падпеваюць, прыгаварываюць,
Ды Максіма ўсё пахваліваюць.
Ен сядзіць — не памалу п'е,
Пад цымбалы у далоні б'е,
І хмяльна жэ яго галава,
Мова дзіўная так-такава:

„Магда, Магдачка,
Мая кветачка-пралесачка!
Не кахацца мне, хлопу, з табою,
Ваеводы старога дачкою.
Сённі з войтам цябе заручаюць,
Рушнікі вынімаюць,
Русу косу тваю прапіваюць.
То не траўка павіліка расплетаецца —
Нашэ вернае каханніцэ канчаецца.
Ужо ня будзеш гуляць, як бывала,
Цэлаваць, як раней цэлавала,
Выхадзіць у сад а паўночы,
Глядзець ненаглядному ў вочы.
Ты марцовага сьнега бялей,
Броўкі — долі сіроцкай чарней.
Не забыць іх сэрцу ніколі,
Не бачыць да века патолі.
Лійся, піва, цякі, як вада,
Бо пала на серцэ нуда!»

У хмялю Максім гаворэ, ня чэкае гора,
Ды пачула тые словы шынкароўна Сора.
Узяла Сора, да палацу шпарка пабежала,
Ваеводзе а прыгодзе ўсё пярэказала.
Гэй, як грымне ваевода у памост нагою:
„Налажы ж ты, ледацюго, буйнай галавою!“
Толькі ўчулі тое слугі — зараз пасьпешалі,
Ланцугамі хлопу ногі закавалі,
Павялі на пляц кірмашовы,
На памост высокі сасновы.
Людзі добрые ўкруг стаяць.
Ен ідзе—ня ідзе, зупыняецца.
Белы ручэнькі па бакох вісяць,
Ногі бордзые вагаюцца.
Ды ня жаліцца да людзей Максім,
Толькі кажэ ён аб цымбалы ім,
Хочэ зноў пачуць тое гранніцэ
У астатні раз,
У сьмяротны час,
На апошняе са сьветам развітанніцэ.

Вокам кінуць — цымбалы дасталі,
На памост, на высокі паклалі.

Устрахнуў Максім кудрамі—годзе плакаць, годзе.
Цяжка-важка, сумнесенько ён заводзе.

× **Падзяка.** Беларускі Камітэт шлець сваё шчырае дзякуй кс. Гэрмановічу за атрыманые праз рукі прэзыдіума Беларускай Рады на беларускіе школы 50 руб. (рас.).

Адначасна Камітэт дзякуе за безыменную ахвяру 6 м. на прытулак у Качанох.

× **Успаміні аб Рэннэнкампфе.** Пратэстанцкі пастар Тіттэльбах прачытаў 14 мая лекцію аб нямецкай парахвіі ў Вільні, даючы цікаўные весткі аб начальніку віленскага ваеннага округа Рэннэнкампфе. Лектор рысуе Рэннэнкампфа, як набожнага пратэстанта, каторы, ня гледзячы на сваё нямецкае паходжэньне, быў верным слугой свайго царэ і бацькаўшчыны. Пастар Тіттэльбах цьвёрда пярэчыць магчымасьці сумыснай паддзержкі Рэннэнкампфам немцаў.

× **Новае расписаньне поездаў.** 15 мая заведзено новае (летняе) расписаньне поездаў. Найбольш перамен у руху поездаў між Вільняй і Усходам. Зносіны між Вільняй і Горадняй і між Вільняй і Коўнай —прасьцейшые. Падробнасьці — ў нямецкіх распісаньнях.

× **Купля варанят.** Stadthauptmann апавешчае, што ў аддзелі эмінных спраў (Домініканская 3, пакой 67) за кожнае бітае варанё плацімуць 75 фэн., а за старую варону—30 фэн.

× Тэмпэратура. Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
13 — 14	+ 16,4°	+ 1,1°
14 — 15	+ 17,8°	— 1,5°
15 — 16	+ 19,2°	0,0°

З усяго Краю.

З Менскага жыцьця.

185 тысяч беларускіх уцекачоў.

Пад апекай Беларускага Спаўніцельнага Камітэту з'езду бежанскіх дэпутатаў заходняга фронту (ў Менску), ў межах тэрыторыі бывшай расейскай 10 арміі, значыць, у Меншчыне, часьцях Віленскай, Вітэбскай і Магілёўскай губэрній, знаходзіцца ў гэты мамэнт каля 185.000 беларусаў-уцекачоў, сагнаных расейцамі з родных ніў. Паводлуг гэтай цыфры можна судзіць, сколькі беларусаў выселено з вёсак Гарадненшчыны і Віленшчыны, бо хіба ня менш таго расселено іх па ўсёй Расеі.

Беларуская студэнцкая арганізацыя.

У Менску залажылася беларуская студэнцкая арганізацыя пад назовам «Беларуская Студэнцкая Райніца». Была выпушчэна адозва гэткага зьместу:

„Студэнткі і студэнты! Моладзь наша, як вучаніцы і вучні, даўно ўжо згуртаваліся ў гурткі і таварыствы. Нема толькі нашае студэнцкае організацыі. Бацькаўшчына наша хутка стане на дарогу новага жыцьця, на шлях незалежнага дзержаўнага бытаваньня. Нам трэба цяпер гатавацца да тае вялікае і адпаведальнае працы, якой запатрабуе ад нас нашая спакутаная бацькаўшчына. З абвешчэньнем незалежнай рэспублікі, Беларусь скінула апошняе ярмо дзержаўнай залежнасьці, якое гвалтам было накінуто ня яе маскоўскімі царамі, але не скінуто яшчэ нацыональна культурнае ярмо, каторае калечыць самую душу нашага народу. Нацыональнае адраджэньне — гэта вайна культур, каторая звычайна канчаецца вызваленьнем прыдушанай, паднявшай штандар паўстаньня. У гэтым змаганьню патрэбны ня штых і салдаты, але інтэлект і духоўная сіла. Патрэбны тварцы культуры, армія інтэлігэнцыі, пранятая сьвятым жаданьнем культурнага росквіту для свайго народу. На гэтым шляху чакае нас цяжкая, але саладкая праца. Патрэбны інтэлігэнтные людзі, разумнае адданьне сваіх сіл і здольнасьці дзеля адбудаваньня новае лепшае долі свае бацькаўшчыны.

„Студэнткі і студэнты! Нам трэба злучыць свае сілы, каб агульнымі заходамі, узаемнай падмогай і братэрскай парадай гатавацца сябе і другіх да тае вялікае працы, якую павінны мы будзем прынесьці і аддаць сваей зніштанай вайною бацькаўшчыне. Беларусь нас выгадавала, яна нас выпісьціла, яна вывела нас на шырокі шлях сьвету і знаньня, і ёй мы павінны аддаць свае сілы і навуку.

„Хто з вас лічыць сябе сынам Беларусі, хто хочэ ёй лепшай долі, хто ня хочэ быць наймітам у чужынцаў і хто хочэ азнаёміцца с палітычнымі і культурнымі яе заданьнямі,—той ніхай далучаецца да „Беларускай Студэнцкай Райніцы". („В. Б.").

Весткі з Расеі.

ХРЫСТЫАНІЯ. Англічане высадзілі 800 салдатоў на Кольскім паўостраве.

БЭРЛІН. 13.V. Іскровые непэнзурованные тэлеграмы з Расеі паказываюць аб крытычным палажэньні савецкага ўраду. Большэвіцкі ўрад апавешчае аб патрэбе экономічнага паднявцьця старонкі і аб утварэньні социялістычнай арміі. Урад дагэтуль быў лішне мяккі. Трэба вымагаць бязспорнай слухмяннасьці капіталістаў дыктатуры пролетарыяту. Каб дайсьці гэтага чырвоная гвардыя — помала. Павінна быць організована чырвоная армія пад камандай афіцэраў старой царскай арміі.

Украіна.

БЭРЛІН. 13.V. Перагаворы нямецкай галоўнай каманды з гэтманам Скоропадскім, з міністрам прэзыдэнтам і міністрамі гандлю, фінансаў і прасьветы прайшлі ўдачна. Міністэр прэзыдэнт-асабліва сымпатычная асоба. Міністэр гандлю — дазнаны чалавек дзела. Міністэр фінансаў — ведомы банкір. Міністэр дарог выказаў сябе так сама, як чалавек энэргічны і станоўкі. Усе яны высказалі думку, што адбудова Украіны вымагае палітыкі моцнай рукі, »піраючыся на сілу Нямеччыны. Новы ўрад выдаецца больш здольным да працы чымся стары, каторы складаўся з недасьпелых галоў. Новы ўрад у урадовых дакумэнтах ужывае назваўня „Украінская дзяржава" замест „Украінская Народная Рэспубліка". Здарэньні ў Кацярынаславі вызвалі патрэбу апавешчэньня военнага палажэньня. У Одэссе і Палтаве гэтак сама выяўляецца сільны працівны рух. Землеўласьнікі, як вялікіе, так і дробные, рады з новага палажэньня. Дзеля абароны новага ўраду сформаваны баевые дружыны казакоў.

Нямецкіе войскі дайшлі да лініі Ростов-Ліхая-Белая. У межах Украіны ёсць яшчэ ў трох мясцох вялікаруские банды: на поўначы ад Кацярынаслава, між Донам і Азоўскім морам і на ўсходзі ад Чэркаска, дзе йдуць бітвы з донскімі казакамі, с каторымі, здаецца, йдзе Корнілов, хаця аб ім ходзяць самые разнародные чуткі.

Фінляндзія.

ШТОКГОЛЬМ. Расейскі міністэр заграничных спраў, Чычэрын, аб'яўляе, што за расейскага пасла ў Фінляндзіі назначэн палкоўнік Ковалько. Першым крокам яго будзе пратэст перад фінляндзкім урадам проці арэшту, паражодаў расейскага чырвонага крыжа.

ШТОКГОЛЬМ (В.Т.Б). Каменев задзержан фінляндзкім урадам, як заложнік, і будзе выпушчан на волю толькі тады, як расейскі ўрад выпусьціць арештаваных членаў фінляндзкага ўраду.

У Сэвэборгу вывешан фінляндзкі штандар і крэпасць названа Suomenlinna (Фінляндзкае места).

З усяго сьвету.

БЭРЛІН. Перагаворы з закаўкаскай рэспублікай пачаліся ў Батуме. Нямецкі дэлегат — гэта нямецкі ваенны атташэ ў Константынополі, турэцкі міністэр судоў Галіль-бэй.

КОНСТАНТЫНОПОЛЬ. С паўночнага Каўказу апавешчаюць аб аб'яўленьні незалежнасьці яго. Новы каўкаскі ўрад тэлеграмай апавесьціў аб гэтым союзным і нэўтральным старонам.

ВЕНА. С прычыны падарожы аўстрыяцкага імператара ў нямецкую главную кватэру надруковано урадовае апавешчэньне, каторае каже аб аднаўленьні старога, дазнанага двайнога саюза. Ено канчаецца славамі:

«Ясна, што пры перагаворах аб аднаўленьні саюза павінен быў адбыцца і абмен думак аб розных ваенных, п літычных справах, якіе цесна звязаны с пытаньнем аб аднаўленьні саюза.

ВЕНА (В.Т.Б.). Вярнуўшыся ў сваю сталіцу, імператар Кароль паслаў імператару Вільгэльму тэлеграму, адзначываючы сваё здаволеньне апошнімі перагаворамі. Імператар Вільгэльм адказаў на гэта тэлеграмай, у якой паміж іншым кажэ: «Ведзеные намі апошніе перагаворы дадуць нашым дзержавам вялікі дабрабыт».

КЭЛЬН. «Köln Ztg». пішэ с прычыны апошніх нямецка-аўстрыяцкіх перагавораў:

«Будуць зроблены умовы ваенные, палітычные і экономічные. Весткі, бытцым у вялікай главнай кватэры дайшлі угоды аб так-званай польскай справе, неправільны. Дзеля маючай адбыцца ваеннай умовы выбрано названье «Waffenbund» (аружны саюз). Умовы палітычные і ваенные не сустрэцяць вялікіх трудавасьцей, затое экономічная умова, с прычыны розьніцы ў экономічным палажэньні абедзьвых дзержаў, будзе вымагаць больш працы і зацягнецца, здаецца, на многа месяцаў».

БЭРЛІН. 14.V. **Пруські Сэйм.** На сягоньняшнім пайменным галасаваньні § 3 урадовага праекту закона аб роўным выбарным праве адкінут перавагай 236 галасоў проці 185. Гэтак і ўвесь закон аб роўным праве пры трайцім і аканчацельным галасаваньні адкінут.

Пасьля галасаваньні віцэ-прэзыдэнт пруськага міністэрства Фрыдбэрг заявіў:

«Пруські ўрад цьвёрда стаіць за роўнае выбарнае права і, каб дабіцца гэтага, пастанавіў пусьціць у ход усе конституцыйные спосабы. Ён жджэ цяпер выніку галасаваньні.

„Не вятрыско са паўночы павевае —
Ціхі сон у камору ўступае,
Вочы мне стуляе, адьменжае.
То ня птушка у гнездзечку ўстрапянулася —
Маё сэрца уляканулася.
Сьнілась мне — я узьмежкам іду,
Поруч збожжэ калыхаецца.
Поруч збожжэ калыхаецца,
Буйнай, срэбнай расой асыпаецца.
Сёньні споўніўся той нядобры сон,
Сёньні споўніўся церазь дзевяць дзён:
Праз цябе, дзявоцкая краса,
Сьлёзы коцяцца, як буйная раса".

Ціха ўсё — толькі струны зьвіняць,
Толькі песьня разліваецца.
Людзі добрые навакол стаяць —
З болю сэрца разрываецца.

Гэй, былоб табе, Максіме, не кахацца,
На вяльможную дачку не заліцацца.

Устрахнуў Максім кудрамі—годзе плакаць, годзе.
Цяжка-важка, сумнесенько ён заводзе.

„Магда, Магдачка,
Мая зоранька ясная,
Маё соўнійка прэкраснае!
Ой, ад соўнійка
Па зямлі цьвяты расцьвітаюць,
Ад яго жэ яны й пасыхаюць.
А ты, сонцэ, сьвеціш,
Злaтое, сьвятое,
І ня ведаеш тое".

Ціха ўсё — толькі струны зьвіняць,
Толькі песьня разліваецца.
Людзі добрые навакол стаяць —
З болю сэрца разрываецца.

Гэй, былоб табе, Максіме, не кахацца,
На вяльможную дачку не заліцацца.

Устрахнуў Максім кудрамі—годзе плакаць, годзе.
Цяжка-важка, сумнесенько ён заводзе.

„Мае дзетаткі, мае дробные,
Вы наплачэцесь, нагалосіцесь,
Бо нэ стане у вас татачкі!
Хто вас будзе гадаваці, адзеваці,
І ад цёмнай ночы укрываці?
Станеце вы, дзеткі, жабракамі.
Пайдзеце бярамі-лугамі,
Ды гасьцінцамі-дарогамі.
А дарогі тые без канца ляжаць, —
Без канца вам, дзеткі, горэ горкае царпець".

Ціха ўсё — толькі струны зьвіняць,
Толькі песьня разліваецца.
Людзі добрые навакол стаяць —
З болю сэрца разрываецца.

А як сьмерцію Максіма скаралі —
Рукі белые да брамы прыбівалі.
Рукі белые да брамы местовай,
Галаву — да вежы вартовай.
Каб дажджы яму кудры мачылі,
А ватры бы сушылі,
Каб крукі прылетали — вочы дзюбалі,
Усе бы людзі пазіралі — ды ня забывалі.

Максім Богдановіч.

ня ў Верхнай Палаце. Роспуск пруского сэйму наступіць у той мамэнт, калі, на пагляд пруского ўраду, на гэта пазволіць палажэньне на фронці». (Знакі здаволеньня і рух).

ГААГА. «Manchester Gwardian» пішэ, што як закон аб ваеннай павіннасьці ў Ірляндзіі, так і закон аб аўтаноміі Ірляндзіі адложэны на неазначэны час.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньня:

13.V. Заходні тэатр:

У ваколіцах Кэмеля—крапчэйшы агонь артылеры і мейсцовые пешые бітвы. У даліне Анкр, у ваколіцах Альбэр, адбіто мейсцовае наступленьне англічан. Шмат дзе па ўсім фронці варожые разведкі, ў часе каторых мы ўзялі палонных.

У красавіку страты варожых лятуноў становяць: 15 прывязных лятучых шароў і 271 самалёт,—у тым ліку 122 зьбіты за нашымі лініямі. Мы утрацілі 123 самалёты і 14 прывязных лятучых шароў.

14.V. Заходні тэатр.

Пасьля вострай падгатоўкі артылерыей французы памыкаліся атакаваць нашы пазыціі на поўначы і паўдні ад Жівэншi, але былі адбіты с цяжкімі стратамі. Усюды—ажыўленые разведкі.

15.V. Заходні тэатр.

На поўначы ад Кэмэля пры мейсцовым наступленьні мы ўзялі 126 палонных. Артылерыйская бітва ў ваколіцах Кэмэля узмацавалася. Сягоньня раніцай французы пачалі новые бітвы. Між Ліс і каналам Лябассэ, пры Скарп і Букуа варожая артылерыя была вельмі ажыўлена і ў ночы. Між Анкр і Соммай, ля дарогі Брэ-Корбі, мы ўварваліся на англіцкую лінію і адбілі дзьве сільные контратакі. Пры Віле-Брэтоннэ, наабапал Ліс і Авр артылерыйская бітва крапчэла. На заходнім беразі Авр ворагі атакавалі нашы лініі пры Кастэль, але былі адбіты с цяжкімі стратамі. У розных мясцох—разведкі.

Нашы лятуны зьбілі ўчора 5 варожых шароў. На ўсім фронці вельмі ажывілася чыннасць лятуноў у ночы. Мы абкідалі бомбамі Кале, Дюнкірхэн і розные жалезнадарожные будоўлі ворагаў.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

БЭРЛІН. Урадовая. „Nordd. Allg. Ztg." пішэ с прычыны спроб дайсьці міра ў 1917 гаду:

«На заседаньні францускай камісіі дзеля заграгічных спраў выявілося, што прэзыдэнт Пуанкарэ ў сваім часе паведаміў пісьмом прынца Сыкста Пармскага, што Францiя не здаволіцца Эльзас-Лётарынгіей, а дамагаецца звароту граніцы 1814 году, значыць, далучэньня левага берага Рэйну, як гэта было пастаноўлено ў тайнай умове с царскай Расеей. Цяпер мы разумеем, чаму вайна ўсё яшчэ трывае».

КОНСТАНТЫНОПОЛЬ. Мір між Турэччынай і Фінляндзіей падпісан 11 мая ў Бэрліне.

ГААГА. У Англію прыбыла першая эскадра амэрыканскіх контрміноносцаў, вітаная англіцкімі ўласьцямі вельмі урачыста.

ВЕНА. 11 мая паабедзі 6 англіцкіх самалётаў атакавалі ваенны порт Катарро. Адзін самалёт збіт. У нас шкод німа.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Нашы падводные лодкі ізноў затапілі ў Сяродземным моры 7 параходаў ёмкасьцю разам 33.000 тонн.

29 красавіка адна падводная лодка ўвайшла у праліў С. Петро (ў Сардыніі), затапіла ў порці 3 параходы і 1 парусьнік і, ня гледзячы на востры агонь узбярэжных батарэй, вырвалася с порту ў морэ

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Адна з нашых падводных лодак у усходняй часьці каналу Ляманш затапіла 7 параходаў ёмкасьцю разам 22.500 тонн.

ВЕНА. У часе апошняга восеннага наступленьня мы занялі 12.000 кв. кіл. італьянскай зямлі. Ад пачатку вайны на італьянскім фронці паводлуг падрахунку італьянцы мелі страты: 270.000 забітымі, 230.000 пакалечэнымі, 134.000 палоннымі і каля 1.200.000 раненымі, большасць каторых, праўда, вярнулася назад на фронт. Мы здабылі: 2.000 гармат, 3.000 кулемётаў, 150.000 стрэльб, 52 мільёны патронаў, 1 мільён ручных гранат, $1^1/_2$ мільёна артылерыйскіх патронаў.

ТОКІО. Граф Гото на заседаньні сваей партыі заявіў, што палітыка Японіі ня можэ рахавацца з жаданьнямі другіх націй, а толькі са сваей карысьцю. Ён не бачыць патрэбы пасылаць войска ў Сібір. «Мы павінны берагчы сілы і засобы краю на патрэбны момэнт».

АБВЕСТКІ.

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей.